

Lissitzky + Educatief materiaal

Nederlands en Teken Thema; Zaum en Visuele Poëzie

Zaum

Zaum is een term die gebruikt werd door Russische Futuristen voor een klankgedicht. Deze gedichten zijn geen normale gedichten, waarin met gebruik van woorden een verhaal wordt verteld, maar dit gedicht is geheel gericht op klank. Natuurlijk speelt klank in een normaal gedicht ook een belangrijke rol, denk daarbij bijvoorbeeld aan rijmen, maar binnen deze Zaum gedichten gaat het niet zozeer om wat er gezegd wordt, maar meer om hoe het klinkt. Door middel van verschillende geluiden, die geheel los staan van woorden, wordt een geheel eigen taal gemaakt. Deze vorm van poëzie werd voornamelijk rond de eerste wereldoorlog toegepast als protest op bijvoorbeeld de oorlog. Voorbeelden hiervan zijn terug te vinden in het werk van de vernieuwende kunstenaars Kurt Schwitters, Velimir Klebnikov en Aleksei Kruchenykh.

[Aantekening voor de docent: Docent kan fragmenten tonen via Youtube, of vanabbemuseum website. Zoek op youtube.nl op de zoektermen: Ursonate introvertevent en Primiti too taa 1988. Dit zijn twee fragmenten van zaum) van Kurt Schwitters.]

Visuele Poëzie

Zaum en Visuele Poëzie zijn erg sterk met elkaar verbonden. Visuele Poëzie is een term die gebruikt wordt voor een vormgeven gedicht (poëziestuk). Een gedicht kan gewoon uitgeschreven worden, maar het kan ook een stap verder gaan. Dan kan er een ontwerp worden bedacht die iets toevoegt aan het gedicht en het gedicht een extra waarde geeft.

Dit voorbeeld is al terug te zien in de fragmenten van Kurt Schwitters, maar er zijn ook modernere voorbeelden te bedenken. Binnen de visuele poëzie wordt veel gebruikt gemaakt van zogenaamde 'typografische vormgeving', een vormgeving die zich richt op letters en lettertypes.

De kunstenaar Lissitzky heeft samengewerkt met de dichter Vladimir Mayakovsky en zij hebben een boekje ontworpen genaamd 'Voor de stem' (Zie afbeelding). Voor dit boekje heeft Lissitzky de gedichten van Mayakovsky visueel vormgegeven.

[Aantekening voor de docent: De docent kan fragmenten tonen via Youtube. Zoek op youtube.nl op de zoektermen: Nancy Sinatra typo en Typography animato. Dit zijn twee moderne voorbeelden van typografisch vormgeving.]

Lissitzky + Educatief materiaal

Nederlands en Tekenen Thema; Zaum en Visuele Poëzie Een Zaum gedicht schrijven

[Aantekening voor de docent: De docent dient een wat meer uitgebreide uitleg te geven van Zaum taal, of Zaum Poëzie. Daarbij kan bijvoorbeeld ook de context besproken worden waarin Zaum ontstaan is. Dit kan toegelicht worden aan de hand van voorbeelden die via Youtube of de Van Abbe website terug te vinden zijn.]

Tijdens deze opdracht ga jij je eigen Zaum gedicht schrijven, waarin je erg goed let op klanken. Je schrijft je gedicht niet meteen in tekst, maar je schrijft je gedicht al sprekend en uitproberend. Welke klanken spreken jou aan en hoe kun je deze klanken met elkaar combineren? Dit zijn vragen die je kunt oplossen door het uit te proberen. Dus kijk en luister goed naar het voorbeeld materiaal en bedenk dat alles mogelijk is en alles mag.

(sings a military song):

l l l
kr kr
tlp
tlmt
kr vd t r
kr vubr
du du
ra l
k b i
zhr
vida
diba²⁶

Hiernaast is een voorbeeld te zien van een Zaum tekst, geschreven voor de Russische opera: Overwinning op de Zon uit 1913.

Luister naar voorbeelden en lees voorbeelden om te ontdekken wat er allemaal mogelijk is. Maak bijvoorbeeld notities van klanken die jou aanspreken.

2. Oefen aan de hand van de notities die je gemaakt hebt de verschillende klanken. Combineer klanken met elkaar en maak je eigen klanken. Houd er rekening mee dat je verschillende emoties kunt uitdrukken door middel van je klanken. Je kunt je klanken blij laten klinken, maar ook erg verdrietig. Dat ligt aan het gevoel die je er zelf in legt. Ook hier kun je mee oefenen. Bedenk dus goed welk gevoel jij wilt dat het publiek voelt.
3. Maak keuzes uit de klanken die je geoefend hebt en kies op welke volgorde deze klanken moeten komen. Welke klanken passen goed bij elkaar en op welke volgorde moeten jouw klanken komen? Schrijf je Zaum gedicht op en oefen dit door het hardop uit te spreken.
4. Je gaat nu je Zaum gedicht voordragen aan je klasgenoten, waarbij je klasgenoten proberen te ontdekken welke boodschap jij wilt overdragen. Welk gevoel heb je erin gelegd en hoort of voelt het publiek dit ook?

De opdracht stapsgewijs

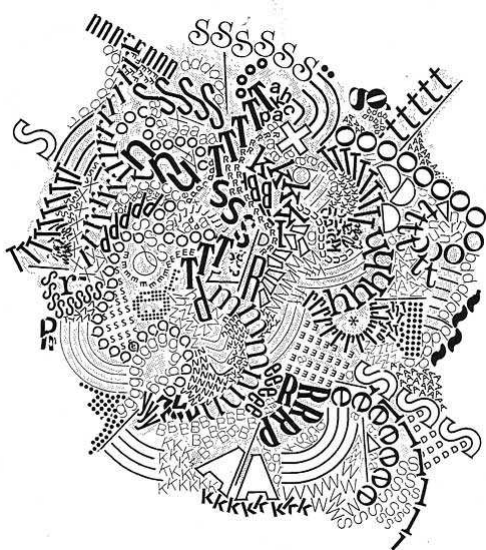
1. Kijk goed naar het voorbeeldmateriaal en kijk zelf eens op internet wat je over Zaum poëzie kunt vinden.

[Aantekening voor de docent: Het oefenen van de spreekvaardigheden staat binnen deze opdracht centraal. De leerlingen leren een boodschap over te dragen die geen letterlijke boodschap is, maar door middel van klank overgedragen wordt. Hierdoor leren ze voor een publiek duidelijk te articuleren en te intoneren.]

Lissitzky + Educatief materiaal

Nederlands en Tekenen Thema; Zaum en Visuele Poëzie Een Zaum gedicht vormgeven

[Aantekening voor de docent: De docent dient een duidelijke uitleg te geven over Typografie en Topografische vormgeving, daarnaast legt de docent uit over Visuele poëzie en de manier waarop Topografische vormgeving hierop is toe te passen. Voorbeelden zijn te vinden via de Van Abbe website of via Youtube onder de zoekterm Visual Typography]

Tijdens deze opdracht ga je gebruik maken van het Zaum gedicht dat je hebt gemaakt tijdens de Nederlandse lessen. Dit Zaum gedicht ga jij zelf vormgeven, waarbij je in gedachten houdt dat de vormgeving die jij bedenkt iets moet toevoegen aan jouw Zaum gedicht. Maak gebruik van typografische vormgeving (vormgeving van letters) en denk daarbij ook eens aan moderne voorbeelden hiervan. Ook graffiti ('tagging') is een erg duidelijk voorbeeld van typografische vormgeving en op Youtube zijn erg goede filmpjes te vinden onder de zoeknaam 'visual typography'.

De opdracht stapsgewijs

1. Kijk naar het voorbeeldmateriaal en ga zelf op zoek naar materiaal op internet. Wat voor voorbeelden van Visuele poëzie of Typografische Vormgeving spreken jou aan en waarom? Kijk niet alleen naar Typografische vormgeving, maar ook naar andere vormen die bij jouw Zaum gedicht zouden kunnen passen.
2. Maak schetsen aan de hand van het voorbeeldmateriaal dat jou aanspreekt en maak daarbij gebruik van jouw Zaum gedicht. Probeer uit wat jij het beste bij je Zaum gedicht vindt passen, houd daarbij in gedachten welke emotie jij met je Zaum gedicht wil overdragen.
3. Voeg nu je schetsen samen tot één schets, door van iedere schets onderdelen te nemen die jij vindt passen bij je Zaum gedicht. Deze schets ga je gebruiken voor je eindwerk.
4. Ga nu je schets uitwerken tot je eindwerk op een A3 vel. De materialen die hiervoor gebruikt worden staan vrij, je mag werken met pen, inkt, potlood, stift, verf etc. Jij bepaalt de kleuren die je gebruikt.
5. Presenteer nu je werk voor de klas en vertel waarom jij voor deze vormgeving hebt gekozen en hoe dit aansluit bij jouw gedicht. Geef een totaalbeeld van wat je binnen deze opdracht gedaan hebt.